

ЗАКОН

О ЗАТЕЗНОЈ КАМАТИ

Члан 1.

Овим законом уређује се висина стопе и начин обрачуна затезне камате коју плаћа дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе.

Члан 2.

Дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе, поред главнице, дугује и затезну камату на износ дуга до дана исплате, и то по стопи утврђеној овим законом.

Члан 3.

Стопа затезне камате, из члана 2. овог закона, на износ дуга који гласи на динаре, утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Народне банке Србије увећане за осам процентних поена.

Члан 4.

Стопа затезне камате, из члана 2. овог закона, на износ дуга који гласи на евре, утврђује се на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције за рефинансирање увећане за осам процентних поена.

Стопа затезне камате, из члана 2. овог закона, на износ дуга који гласи на другу страну валуту, утврђује се на годишњем нивоу у висини основне/референтне каматне стопе коју прописује и/или примењује приликом спровођења главних операција централна банка земље домицилне валуте увећане за осам процентних поена.

Уколико основна/референтна каматна стопа, из става 2. овог члана, није утврђена као фиксна каматна стопа, него је утврђена у одређеном распону између минималне и максималне каматне стопе од стране домицилне централне банке, стопа затезне камате утврђује се као аритметичка средина минималне и максималне референтне/основне каматне стопе увећане за осам процентних поена.

Члан 5.

Стопа затезне камате утврђује се на начин из члана 4. овог закона и у случају када износ дуга гласи на страну валуту, а исплаћује се у динарима.

Члан 6.

Затезна камата, у смислу овог закона, обрачунава се за календарски број дана периода доцње у измиривању обавеза у односу на календарски број дана у години (365, односно 366 дана), применом простог интересног рачуна од сто и декурзивног начина обрачуна, без приписа обрачунате затезне камате главници истеком обрачунског периода, према следећој формули:

$$k = \frac{G \times p \times d}{100 \times G_d},$$

где је:

k – износ затезне камате,

G – износ дуга,

p – прописана годишња стопа затезне камате,

d – календарски број дана доцње у обрачунском периоду,

G_d – календарски број дана у години (365 - проста година, односно 366 дана - преступна година).

Затезна камата, из става 1. овог члана, обрачунава се за све календарске дане у обрачунском периоду.

Под обрачунским периодом подразумева се период од првог дана доцње, односно промене износа дуга и/или промене стопе затезне камате у периоду доцње за који се врши обрачун, закључно са даном коначног измирења главнице, односно дуга.

У обрачунским периодима из става 3. овог члана, примењује се стопа затезне камате која је важила у периоду за који се врши обрачун.

Укупан износ затезне камате представља збир обрачунате камате за сваки појединачни обрачунски период из става 3. овог члана.

Члан 7.

Стопе затезне камате из чл. 3. и 4. овог закона објављује Народна банка Србије на својој интернет презентацији и примењују се од наредног дана од дана објављивања.

Народна банка Србије ће стопе затезне камате из члана 4. овог закона објављивати за валуте предвиђене прописом којим се утврђују врсте девиза и ефективног страног новца које се купују и продају на девизном тржишту.

Члан 8.

Одредбе овог закона не примењују се на дужничко-поверилачке односе за које су висина стопе и начин обрачуна затезне камате утврђени другим законом.

Члан 9.

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о висини стопе затезне камате („Службени лист СРЈ”, број 9/01 и „Службени гласник РС”, бр. 31/11 и 73/12-УС).

Члан 10.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у одредбама члана 97. тач. 6. и 7. Устава Републике Србије, према којима Република Србија уређује и обезбеђује, поред осталог, јединствено тржиште, правни положај привредних субјеката, систем обављања појединих привредних и других делатности, банкарски и девизни систем, својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни суд Републике Србије је одлуком која је ступила на снагу 27. јула 2012. године („Службени гласник РС”, број 73/2012), утврдио да одредба члана 3. став 1. Закона о висини стопе затезне камате („Службени лист СРЈ”, број 9/01 и „Службени гласник РС”, број 31/11), у делу који гласи: „применом конформне методе”, није у сагласности са Уставом Републике Србије.

Прописивањем примене конформне методе обрачуна створена је могућност приписивања камате главници што представља обрачун камате на камату. Обрачун камате на камату је у супротности са начелом забране анатоцизма које је прописано одредбама члана 279. став 1. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89-УСЈ и 57/89, „Службени лист СРЈ”, број 31/93 и „Службени лист СЦГ”, број 1/03-Уставна повеља).

Неуставност примене конформне методе је, у највећој мери, допринела разлозима за израду Новог закона о затезној камати.

Поред оспореног метода обрачуна затезне камате, као један од разлога за доношење новог законског решења, јесте и непостојање посебне одредбе за обрачун затезне камате на износ дуга који гласи на страну валуту у важећем Закону о висини стопе затезне камате („Службени лист СРЈ”, број 9/01 и „Службени гласник РС”, бр. 31/11 и 73/12-УС), за разлику од Закона о висини стопе затезне камате који је важио до 3. марта 2001. године („Службени лист СРЈ”, бр. 32/93, 24/94 и 28/96), којим је био, између осталог, предвиђен обрачун затезне камате на износ дуга који гласи на страну валуту по стопи од 6% годишње, применом конформног метода обрачуна. Имајући у виду наведено, предложено законско решење би требало да омогући убудуће решавање испољених проблема у пракси и да сходно томе онемогући спровођење различите праксе у раду судова.

Приликом израде предложеног законског решења из области затезне камате, анализирана су и законска решења заступљена у законодавству других земаља.

У Европској унији, као и у земљама у окружењу, нико не прописује конформну методу за израчунавање затезне камате, већ само референтну или основну каматну стопу.

У складу са тим, Директива 2000/35/ЕЦ, која је унета у законодавства 27 држава чланица Европске уније, одређује да је стопа затезне камате референтна каматна стопа коју одређује Европска централна банка и обрачунава се обичном, а не конформном методом и износи 8%.

Директивом 2011/7/ЕУ чија је примена предвиђена од 16. марта 2013. године, чланом 2. став 1. тачка б, прописује се законска затезна камата, коју је дужник обавезан да плати за кашњење приликом измирења дуга, у висини

референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције за рефинансирање увећане за најмање осам процентних поена, а изван евро зоне, у висини референтне каматне стопе националне централне банке, такође, увећане за најмање осам процентних поена.

Република Црна Гора у потпуности је прихватила наведено законско решење Европске уније, односно важећу Директиву 2000/35/ЕЦ, сходно чему Закон о висини стопе затезне камате („Службени лист Црне Горе”, број 83/09) предвиђа да је стопа затезне камате збир каматне стопе коју утврђује Европска централна банка за главне операције рефинансирања и седам процентних поена.

У Великој Британији, законом прописана камата, коју је дужник обавезан да плати за кашњење у плаћању, представља референтну стопу Централне банке Енглеске увећану за осам процентних поена.

У Републици Хрватској, затезна каматна стопа не може бити виша од стопе утврђене Уредбом о висини стопе затезне камате којом Влада Републике Хрватске прописује да дужник који касни са исплатом новчане обавезе, уз главницу плаћа и затезну камату на износ дуга по стопи од 15% годишње.

Полазећи од горе наведеног, ради отклањања уочених недостатака и неправилности и усвајања јединственог решења, предлаже се доношење посебног закона којим би се у Републици Србији утврдили висина стопе и начин обрачуна затезне камате.

III. САДРЖИНА ЗАКОНА - ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Одредбама члана 1. Предлога закона одређен је предмет закона, а то је утврђивање висине стопе и начина обрачуна затезне камате коју плаћа дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе.

Под новчаним обавезама, у смислу овог предложеног законског решења, не сматрају се порези, царина, доприноси и друге дажбине које представљају јавне приходе.

Одредбама члана 2. Предлога закона прописује се да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе, поред основног дуга, дугује и затезну камату на износ дуга до дана исплате, у складу са овим законом.

На овај начин испуњава се обавеза утврђена одредбама члана 277. став 1. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89-УСЈ и 57/89, „Службени лист СРЈ”, број 31/93 и „Службени лист СЦГ”, број 1/2003-Уставна повеља), којима је прописано да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице, и затезну камату по стопи утврђеној законом.

Одредбама члана 3. Предлога закона утврђује се висина стопе затезне камате на годишњем нивоу, на износ дуга који гласи на динаре. Предложено је да се стопа затезне камате утврђује на годишњем нивоу, у висини референтне каматне стопе Народне банке Србије увећане за осам процентних поена (актуелна годишња референтна каматна стопа износи 10,75%).

С тим у вези, у ситуацији када референтна каматна стопа Народне банке Србије износи 10,75%, она би се увећала за осам процентних поена, тако да би стопа затезна камате износила 18,75%.

Имајући у виду да је затезна камата, пре свега, репарација и да јој је првенствена улога да обезбеди надокнаду штете коју поверилац трпи у случају

дужничке доцње приликом измирења дуга, то јест да обезбеди довођење повериоца у положај који би имао да није било доцње, неопходно је предвидети адекватну затезну камату која ће то обезбедити у највећој могућој мери.

Предложена висина стопе затезне камате, треба истовремено да обезбеди заштиту права повериоца на накнаду штете по основу доцње дужника, али и да стимулативно подстиче дужника да избегава дужничку доцњу. У складу са тим, применом пропорционалног метода обрачуна камате базираног на предложеној стопи затезне камате добијају се вредности које су више од вредности добијених коришћењем метода обрачуна који се примењује после одлуке Уставног суда (пропорционални метод базиран на стопи инфлације увећаној за 0,5%), односно ниже од вредности добијених коришћењем конформног метода обрачуна (пре ступања на снагу одлуке Уставног суда).

Садашња висина стопе затезне камате (након одлуке Уставног суда), којој би најприближнија била стопа добијена увећањем референтне каматне стопе Народне банке Србије за 2,5 процентна поена, нижа је од активних каматних стопа пословних банака, што би довело до тога да поверилац не може да оствари адекватну накнаду штете услед неблагоприятног поступања дужника у складу са његовим обавезама.

Након одлуке Уставног суда, приступило се и изради Закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, којим је у члану 75. став 1, измењен само начин обрачуна затезне камате, тако што се уместо конформне методе, користи прост интересни рачун од сто, а стопа затезне камате се утврђује у висини референтне каматне стопе Народне банке Србије увећаној за 10 процентних поена. Овако дефинисана стопа затезне камате обезбеђује најприближнији обрачун затезне камате који је био у примени пре доношења одлуке Уставног суда. Међутим, овако утврђена стопа затезне камате била би превисока за ову врсту облигационих односа, с обзиром на то да би се у овом случају претпостављена штета повериоца трансформисала у новчану казну, чија би висина знатно премашила претрпљену стварну штету услед дужничке доцње.

С тим у вези, предложено законско решење предвиђа стопу затезне камате на износ дуга израженог у домицилној валути, у висини који ће допринети благовременом и потпуном испуњењу обавеза дужника.

Одредбама члана 4. Предлога закона утврђује се висина стопе затезне камате на годишњем нивоу, на износ дуга који гласи на страну валуту.

Предложено законско решење је да се стопа затезне камате на износ дуга који гласи на евре, утврђује на годишњем нивоу у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције за рефинансирање (тренутна годишња стопа је 0,75%) увећане за осам процентних поена, аналогно директиви Европске уније којом је регулисана и висина стопе затезне камате (Директива 2011/7/ЕУ).

Стопа затезне камате, на износ дуга који је номиниран у другим валутама, утврђује се на годишњем нивоу у висини основне/референтне каматне стопе коју прописује и/или примењује приликом спровођења главних операција централна банка земље домицилне валуте увећане за осам процентних поена, такође, сагласно законодавној пракси Европске уније.

У случајевима када је висина основне/референтне каматне стопе утврђена у одређеном распону од стране домицилне централне банке, та стопа се, у смислу овог закона, утврђује као аритметичка средина минималне и максималне стопе.

Одредбама члана 5. Предлога закона прописује се третман новчаних обавеза у случају уговора код којих је предвиђена примена валутне клаузуле.

Према предложеном законском решењу, предвиђено је да се на новчане обавезе, за које је уговорена примена валутне клаузуле, у случају доцње, примењује стопа затезне камате предвиђена за уговорену предметну валуту. У складу са наведеним, стопа затезне камате утврђује се, на начин из члана 4. овог закона, и у случају када износ дуга гласи на страну валуту, а исплаћује се у динарима.

Одредбама члана 6. Предлога закона прописује се начин обрачуна затезне камате, тако да се затезна камата обрачунава на годишњем нивоу, применом простог интересног рачуна од сто и декурзивног начина обрачуна, без приписа затезне камате главници, истеклом обрачунског периода.

Такође, прецизира се да се под обрачунским периодом подразумева период од првог дана доцње, односно промене износа дуга и/или промене стопе затезне камате у периоду доцње за који се врши обрачун, закључно са даном коначног измирења дуга.

У обрачунским периодима, примењује се адекватна референтна/основна каматна стопа конкретног посматраног периода приликом утврђивања стопе затезне камате.

Укупан износ затезне камате представља збир обрачунате камате за појединачне обрачунске периоде.

Одредбама члана 7. Предлога закона прописује се да висину стопе затезне камате објављује Народна банка Србије на својој интернет презентацији. Уколико дође до измене у висини стопе затезне камате примена, новоформиране стопе затезне камате у обрачунима, почиње од наредног дана од дана објављивања.

Народна банка Србије ће стопе затезне камате из члана 4. овог закона објављивати за валуте предвиђене прописом којим се утврђују врсте девиза и ефективног страног новца које се купују и продају на девизном тржишту.

Одредбама члана 8. Предлога закона прописује се да се одредбе овог закона не примењују на дужничко-поверилачке односе за које су висина стопе и начин обрачуна затезне камате утврђени другим законом. Такође, одредбе предложеног законског решења се не односе ни на кредитно пословање банака и других банкарских организација, што је предвиђено и Законом о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89-УСЈ и 57/89, „Службени лист СРЈ”, број 31/93 и „Службени лист СЦГ”, број 1/2003-Уставна повеља).

Одредбама члана 9. Предлога закона прописује се да даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о висини стопе затезне камате („Службени лист СРЈ”, број 9/01 и „Службени гласник РС”, бр. 31/11 и 73/12-УС).

Одредбама члана 10. Предлога закона утврђено је да овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ПРОЦЕНА ИЗНОСА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна додатна средства из буџета Републике Србије.

V. СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.